

De moderata partiernas valprogram.

Till den svenska valmanskåren

vilja härmed Andra kammarens moderata partier rikta en varm vädjan att vid de förestående allmänna politiska valen kraftigt stödja våra strävanden att bevara och värna hvad godt vi ärft från fäderna samt att genom goda och väl avvägda reformer på samhällslifets områden göra arvet rikare för slakten efter oss.

I det följande skola vi angifva de arbetsuppgifter, som svensk politik enligt vår mening under de närmaste åren främst bör inrikta sig på. Innan vi det göra synes det oss emellertid lämpligt att med några ord fästa uppmärksamheten på vissa faror, som Sveriges folk bör med all makt söka afvärja. Främst tänka vi därvid på det andliga nedbrytningsarbete som oafslåtliga sträfvar att lösgöra vårt folk från kristen tro och fostran. Vi ha icke kunnat lämna vårt stöd åt de från såväl liberalt som socialdemokratiskt håll framkomna förslagen att ur Sveriges lag borttaga straffbestämmelser för hädelse och att därmed öppna alla portar för hånets, gäckeriets och råhetens förstörelsemakter. Lika litet ha vi kunnat biträda från radikalt håll gjord framställning att kristendomsundervisningen i våra skolor skulle borttagas eller utbytas mot undervisning om olika slags religioner. Enligt vår mening äro dessa och andra dylika förslag endast ägnade att föra vårt folk bort från men icke närmare intill den kraftkälla - vår i Guds ord grundade kristna tro -, som framför alla andra visat sig mäktig till folklifvets renande, lyftande och stärkande.

Vår frihet som folk är grunden för all medborgerlig frihet. Endast ett självständigt Sverige kan fullt ut bli det svenska folkets "egna hem", där det helt kan inrätta sig efter sitt lynnes egenart, efter sin historiska utveckling och efter egen uppfattning af hvad som skapar lycka och trefnad. Frågan om landets försvar bör framför andra vara ett område, där olika partier och åskådningar träffas till saklig överläggning besjälad af kärleken till det gemensamma fosterlandet och af ansvarskänsla för dess framtid. Vi kunna hysa olika meningar om huru landets värna bör bäst tillgodoses, men låt oss aldrig glömma att frågan gäller vårt folks lif. Låt oss rådslå om denna angelägenhet icke i lidelse eller lätt sinnig sorglöshet utan med något af det allvar, som ofelbart skulle gripa oss alla, därest vi kände ofärden stå vid vår dörr. Om denna fråga göres till en partifråga, kan detta aldrig lända till landets lycka. Ty om skilda partier i den fråga, som framför andra rör deras gemensamma väl, icke kunna enas, då är den möjligheten icke fjärran att detta varder deras gemensamma ofärd.

Sveriges ekonomiska framtid beror af att hos folket finnes stark arbetsvilja och lust till företagsamhet. Främst med tanke härpå se vi en verklig fara i de oafslåtliga sträfvandena från radikal-socialistiskt håll att komma den enskilda äganderätten till lifs eller starkt kringskära densamma. Vår lagstiftning är icke främmande för begränsningar i fråga om den enskilda äganderätten, och vi äro icke motståndare till sådana, där de efter omsorgsfull pröfning från det allmännas synpunkt verkligen finnas nödvändiga. Men med synnerlig varsamhet böra sådana alltid göras, och särskildt då det gäller att fastställa ledande grundsatser för svensk näringspolitik, vilja vi med styrka framhålla den enskilda äganderätten såsom den mäktigaste kraften att väcka och främja driftighet och arbetshåg, uthållig idoghet och flit, omtanke och sparsamhet, med ett ord alla de egenskaper, som hos ett folk frambringa ekonomiskt välstånd och därmed också den allmänna självständighetskänsla, som visat sig utgöra den säkraste grundval för medborgerlig och personlig frihet. I detta samband må å andra sidan erinras, huru vårt folk genom 1909 års

storstrejk fått i lefvande verklighet en stark påminnelse om de faror, som för näringslif och samhälle växa fram ur den oafåtliga sådden of misstro och klasshat. Här behöfves ett kraftigt upplysningsarbete till åstadkommande af bättre insikt om betydelsen af verklig samhörighetskänsla mellan: arbetsgifvare och arbetare, mellan samhällets alla klasser. Att stärka vårt näringslif är att lyfta hela folkets ekonomiska villkor. Detta utgör tillika en den viktigaste förutsättningen för möjligheten att genomföra önskvärda sociala reformer, liksom det sträcker sina verkningar äfven till folkets högre, till dess kulturella och sedliga lif.

I anslutning till hvad sålunda anförts tillåta vi oss sammanfatta de främsta och närmaste önskemålen för samhället i följande

Valprogram.

1. Vår författning

har nyss genomgått en omdaning så omfattande och djupgående, att den knappast har motstycke under ett sekel tillbaka. I fråga om själfva valsättet beträddes därvid nya områden, hvilket gör det naturligt att redan efter den första tillämpningen åtskilliga praktiska lärdomar blifvit att tillvarataga.

I öfrigt bjuder oss vår uppfattning af ansvarsmedveten politik att afvakta erfarenhetens vittnesbörd om verkningarna af de viktiga författningsändringar som vidtagits, innan vi skrida till nya och ännu mera vidtgående. Af denna anledning kunna vi ej nu medverka till att införa politisk rösträtt för kvinnor.

Fast och bestämdt motstånd måste g mot sträfvandena att i utprägladt radikalt syfte omdana de politiska och kommunala rösträttsbestämmelser, som nyss antagits och hvilka i och för sig äga en verkligt demokratisk karaktär. Äfvenledes måste med kraft tillbakavisas det från liberalt håll framställda förslaget att i författningen upptaga s.k. referendum eller folkomröstning i vissa fall liksom socialdemokraternas försök att under n af författningsreform omstörta vårt samhällsskick.

Vår författning är vårt samhälles grundval. Dess ledande grundsatser utgöra det samlade arvet af det svenska folkets dyrköpta historiska erfarenheter. Till trogen grundlagsvård hör, att dessa grundsatser komma till sin rätt icke blott vid ändringar af författnings bestämmelser, utan lika mycket vid grundlagens tillämpning och efterlefnad, så att icke vårt politiska lif löper in på vägar främmande för författnings hela anda.

2. Utrikespolitik och försvar

Att bevara Sveriges oberoende bör var målet för vår utrikespolitik. Det närmaste medlet är bibehållande af ett godt och vänskapligt förhållande till andra nationer. I det moderna internationella arbetet på folkens fastare sammanbindande genom skiljedomstraktater för slitande af uppkomna tvister och överenskommelser or samverkan på den andliga och materiella odlingens områden bör Sverige deltaga, - i lämpliga frågor af praktisk betydelse äfven såsom intresserad initiativtagare.

Till värnande af frihet och odling kräfves med nödvändighet ett dugligt försvarsväsende, afpassadt efter nationens ekonomiska kraft och landets läge, frigjort från hvarje återstod af onödigt prål eller gammal slentrian.

Vår härordning bör fortfarande ha sin grund i 1901 års riksdagsbeslut, med noggrann kontroll öfver användningen af beviljade medel och under ärlig sträfvan att inom ramen af nuvarande försvarsbördor med all den sparsamhet, som är möjlig utan skada för

landets värn, söka tillgodose försvarets kraf. Nyanskaffning af materiel och vidmakthållande af befintlig sådan böra ske med omsorgsfullt tillgodogörande af teknikens framsteg. Samverkan mellan de olika grenarna af försvarsväsendet är nödvändig och denna samverkan torde böra befordras genom särskilda organisatoriska åtgärder, hvarvid särskild uppmärksamhet bör ägnas åt spørsmålet om gemensam försvarsminister. Krigslagstiftning och krigsdomstolar böra reformeras i syfte att befogade humanitära kraf fyllas utan åsidosättande af hvad som fordras för att uppehålla ordning, lydriad och krigstukt. De värnpliktigas behandling bör vara sådan, att den skapar fasta band mellan befäl och trupp och förverkligar det angelägna önskemålet att försvaret uppbäres af folkets förtroende.

Noggrant böra pröfvas möjligheterna att - i den mån de nya kasernbyggnaderna fullbordas - genom ändrade tider för rekrytutbildningen kunna så långt möjligt tillgodose jordbrukets behof af arbetskrafter under skördetiden.

Skytteväsendet bör utvecklas på frivillighetens grund under statens ekonomiska medverkan.

3. Vårt näringslif

bör hädanefter som hittills hvila på enskilda näringsidkares arbete och duglighet samt på enskild äganderätt till produktionsmedlen. Statens och kommunernas direkt näringsdrifvande verksamhet bör därför strängt begränsas och industrimonopol i statens hand så långt möjligt undvikas.

Statens kraftiga medverkan erfordras dock till reglering af med näringslifvets växt uppkommande nya rättsförhållanden och till olika näringars stöd, hvarvid staten särskildt bör inrikta denna sin medverkan så, att det inhemska näringslifvets stärkes i konkurrensen med utlandets tillverkningar och att därmed möjlighet skapas att bereda en växande folkmängd ökade och bättre arbetstillfällen till höjande af folkets allmänna välstånd - den säkraste vägen till emigrationens minskande.

Jordbruket

Svenska statsmakternas jordpolitik bör hvila på äganderättens fasta grund och ha till mål att bevara och stärka den själfständiga jordbrukareklassen samt främja åtgärder till jordbruksnäringens höjande. Bestämdt motstånd bör göras mot de sträfvanden, hvilka utgå från uppfattningen om samhällets äganderätt till jorden och som i kraft af denna förmenta rätt vilja pålägga jorden nya och tunga grundskatter.

Upplåtelser af jord från kronoegendomar i syfte att skapa nya själfständiga jordbruk böra företrädesvis ske genom försäljningar mot full äganderätt hvarvid - i enlighet med de i en riksdagsskrifvelse från 1910 uttalade grunder - böra lämnas gynnsammast möjliga afbetalningsvillkor så att äfven mindre bemedlade men duglige och skötsamme jordbruksarbetare och torpare kunna uppträda som köpare.

Sverige har naturliga betingelser för både större och mindre jordbruk och båda ha mest att vinna af inbördes samverkan. Emellertid är det från såväl samhällets egen synpunkt som också med hänsyn till jordbruksnäringens sunda utveckling synnerligen angeläget, att jorden icke samlas på få händer, liksom att å andra sidan jordens uppdelning ej drifves allt för långt. Det är i statens intresse att - på de fria öfverenskommelseras väg och utran kränkning af den enskildes rätt - främja en så långt möjligt gynnsam jordfördelning. Det egentliga bondejordbruket, det mindre och medelstora, bör härvid anses normerande, då det visat sig både socialt och ekonomiskt fördelaktigast. Till upprättande af mindre

jordbruk än som fullt sysselsätta innehavaren och hans familj bör statens bistånd lämnas endast under tillsyn att biförtjänster kunna med säkerhet påräknas.

Den påbörjade utredningen om åtgärder för bondekassens bevarande för jordbruket bör med all kraft bedrivas, så att förslag i det viktiga ämnet må snarast möjligt kunna föreläggas riksdagen.

Egna-hems-lånerörelsen bör reformeras i syfte att så långt möjligt trygga att fördelarne med de billiga lånevillkoren icke stranna hos mellanhänder utan verkligen komma de små låntagarna till godo. Hvad särskildt angår statens låneverksamhet till åstadkommande af själfständiga småbruk bör denna i större utsträckning inrikta sig på att underlätta friköp af jordbrukslägenheter på ofri grund och med större omsorg eftersträfva att jorden kommer i verkliga jordbrukares händer.

Till höjande af jordbruksnäringen i dess helhet bör uppmärksamhet alltjämt ägnas åt förbättringar i landtbruksundervisningen, samt åt frågorna om bättre tillgodoseende af jordbrukets kreditbehov och förbättrade afsättningsmöjligheter för våra jordbruksprodukter.

Skogsvården

Statsmakterna böra verksamt främja en bättre skogsvård och skogshushållning. Bildandet af allmanningesskog understödjas, liksom skogsodlingar och afdikningar i syfte att göra ofruktbara marker skogbärande. Förbättrad lagstiftning är nödig i ändamål att förekomma uppenbar sköfling af ungskog.

Fiskerinäringen

Till främjande af det stora hafsfisket böra statsmakterna stödja anläggande af fiskehamnar och öfriga åtgärder, som afse ett bättre tillvaratagande af eller lättare afsättning för näringens produkter.

Handtverk och industri, handel och sjöfart

Ett särskildt statsdepartement för handläggande af frågor rörande handtverk och industri, handel och sjöfart bör snarast möjligt komma till stånd.

Statens rätt till vattenfall bör tillvaratagas men så att utvecklingen af landets näringslif därigenom kraftigt befordras. Denna grundsats bör äfven vara vägledande för staten vid tillhandahållandet af elektrisk kraft från egna anläggningar. Särskildt må betonas angelägenheten af att tillgodose sådana behof, som röra den stora allmänheten, så t.ex. olika kommunernas behof af elektrisk kraft eller de många afnämare inom jordbruk, industri och handtverk.

Urprättandet af yrkesskolor för handtverket bör stödjas. En väl genomtänkt och efter det praktiska livets behof afpassad lärlingslag bör komma till stånd.

Till främjande af industri och handel, särskildt gentemot utländsk konkurrens, böra statsmakten genomföra en rationell fraktpolitik samt befordra öppnandet af nya verksamhetsfält och handelsområden.

Industriens liksom andra näringars kraf böra noga beaktas vid uppgörandet af handelstraktater. Statens kommersiella upplysningsverksamhet bör förbättras. Vid upphandling för statens räkning bör om möjligt inhemsk tillverkning väljas.

Den teoretiska och praktiska utbildningen af sjöfolk bör af staten kraftigt främjas.

4. Social lagstiftning

Främst bland de sociala reformkrafven bör sättas en praktiskt ordnad ålderdoms- och invaliditetsförsäkring. Att bereda de arbetande klasserna ökad trygghet för olyckans och ålderns dagar är att möta deras djupaste behof och skall säkert verksamt bidraga att

mildra de skarpa motsättningarna inom samhället och att hejda den kraftuttömmande flykten från fosterlandet.

Fattigvårdsväsendet bör snarast reformeras i syfte att hjälp må kunna lämnas i alla fall, där verkligt behof föreligger, att olämpliga understödsformer afskaffas, att försumliga familjeförsörjare och fäder till oäkta barn bättre efterhållas att fullgöra sin försörjningsplikt samt att vården om sinnessjuka eller kroniskt sjuka fattiga må öfverlämnas åt större samfälligheter än kommunerna.

Då förhållandet mellan arbetare och arbetsgifvare är i väsentlig mån grundläggande för vårt näringslif och med hänsyn till den ständiga oron ute på arbetsfältet är en arbetsaftalslagstiftning synnerligen behöflig och önskvärd. Denna bör då främst lagfästa aftalens helgd och lämna garantier mot aftalsbrott, särskildt mot sådana af samhälls- och allmänfarlig natur. Därjämte bör denna lagstiftning trygga enskildas arbetsfrihet och söka att i allmänhet ordna rättsförhållandet på detta område till ömsesidigt skydd och till hjälp vid aftals ingående.

5. Statsförvaltning och skatteväsende

Oaförlig uppmärksamhet bör ägnas åt att statsförvaltningen reformeras med mål att så långt möjligt befordra en verkligt god och omtänksam hushållning, ändamålsenligt anordnande af arbetet, enklare former för ärendenas handläggning, öfverskådlighet i räkenskapsföringen och en snabb redovisning till beredande af ökade möjligheter för en grundlig och fullt betryggande kontroll.

Likaledes bör rättegångsväsendet reformeras i syfte att främja en snabb, billig och tillförlitlig rättsskipning.

På skattelagstiftningens område fordras närmast en reform af den kommunala beskattningens grunder I samband härmed bör tillses, huruvida icke vissa kommunala utgifter kunna utjämnas genom fördelning på större områden eller - under betryggande bestämmelser mot missbruk - kunna genom statens understöd lättas, där de äro mest tryckande. Vidare bör frågan om statens skyldighet att erlægga skatt till kommunen för fastighet och för inom kommunen drifven rörelse snarast möjligt bringas till lösning.

6. Uppfostran och folkhälsa

Vår folkuppfostran bör främjas och utvecklas på kristlig och nationell grund samt reformeras i praktisk riktning, allt med mål att Sveriges ungdom fostras till gudsfruktan, sedlig kraft och frisk lifssyn, medborgarsinne, arbetsduglighet och arbetslust, sparsamhet och enkelhet i seder.

Ett folk med sedlig kraft blir alltid ett nyktert folk. Nykterhetsfrågans kärnpunkt är att hem och skolor behärskas af den anda som fostrar sedliga karaktärer. Endast detta lämnar trygghet för, att nykterhetsarbetet på öfvertygelsens väg resulterar i fasta lefnadsgrundsatser och att yttre lagstiftningsåtgärder icke gäckas eller kringgås utan genom laglydnad till sina afsikter förverkligas.

Kommunernas vetorätt i fråga om utskänkning af eller minuthandel med öl och spritdrycker bör helt genomföras.

Alkoholspörsmålet bör fullständigt och allsidigt utredas från såväl etisk som social och ekonomisk synpunkt.

Frågan om internering af alkoholister bör snarast möjligt upptagas till lösning.

Under den snart gångna riksdagsperioden ha de svenska statsmakterna på skilda områden genomfört många betydelsefulla reformbeslut. På samma väg böra vi fortsätta.. Det

finnes inom vårt folk oändliga möjligheter att tillvarataga, det finnes i vårt samhällslif många och stora skröpligheter att afhjälpa. Icke utföres emellertid detta store värf genom ändlösa ordfejder eller sönderslitande maktstrider. Men steg för steg löses uppgiften af det jämna och fasta, oafflåtliga reformarbetet. Bland misstro och kif trifs icke lyckan, men hon bor gärna hos dem, som i förtröstansfullt sinne ihärdigt arbeta. Därför bör det vara oss alla en angelägen omsorg att snarast möjligt komma öfver från ordstrider och småsinnad personpolitik till fruktbringande sakligt reformarbete. Endast så ska det lyckas oss att höja och lyfta vårt Sverige, att det må i allt rikare mått bli den kära fosterjord, som vid sig med oslitliga band binder söner och döttrar.

Svenske valmän, unge och gamle, samlen eder med oss kring det målet att Sverige skall varda det älskade hemmet för ett fritt och själfständigt, enigt och lyckligt arbetets folk.

Stockholm i maj 1911.

Andra kammarens moderata partiers förtroenderåd.

Allmänna Valmansförbundet

har vid årsstämma den 21 maj 1911 beslutit uttala sin anslutning till förestående program, antaget af Andra kammarens moderata partier, samt riktar till meningsfränder landet rundt en manande uppfordran att via årets allmänna val med all kraft verka för framgång och seger i största möjliga utsträckning för de mål, som i detta program blifvit uppställda. I nämnda årsstämma deltog ett stort antal ombud för andra moderata valorganisationer i olika delar af riket.